

Ткаченко А. В.

викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Національний
університет кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв),

anastasiya.tkachenko88@gmail.com

ПСИХОЛОГІЯ НАТОВПУ: ВПЛИВ МАСОВОЇ СВІДОМОСТІ НА ІНДИВІДУАЛЬНУ ПОВЕДІНКУ ОСОБИСТОСТІ

Стаття розкриває питання стосовно поведінки натовпу. Досліджується колективне несвідоме як фактор формування індивідуальної поведінки.

***Ключові слова:** натовп, масова свідомість, соціум, індивідуальна поведінка.*

Мета дослідження. Метою дослідження є теоретичне осмислення та аналіз психології натовпу, впливу колективного несвідомого на індивідуальну поведінку.

Актуальність теми полягає у тому, що кожна людина від народження перебуває у соціумі, а тому можна говорити про те, що індивідуальне «я» формується з урахуванням впливу колективу.

Кожна людина з моменту народження знаходиться у певному соціальному середовищі, розвивається і виховується у різних соціальних групах. Людська поведінка постійно є об'єктом соціального контролю, а моделі поведінки виникають та закріплюються в спілкуванні. Особливості поведінки багато в чому залежить від того, як особистість поводить себе та діє немовби в символічному оточенні і намагається бути саме такою, як від неї чекають, якою її хочуть бачити.

Але існують обставини, коли особа з тих чи інших причин перестає зважати на соціальне оточення, на прийняті в суспільстві норми і правила поведінки. Змінюються не тільки особливості перебігу психічної діяльності, а й дії, вчинки, поведінка в цілому. Один із таких прикладів – масова поведінка,

спричинена перебуванням у великих, як правило, неорганізованих групах людей.

Маса – це велика кількість людей, які певний час перебувають у безпосередньому контакті (наприклад, пікет, маніфестація, мітинг, демонстрація). До поняття «маса» близькі, хоч і не тотожні йому, поняття «натовп», «юрба», «публіка». Разом з тим і масу, і натовп утворюють відчужені людські індивіди, що мають особисті інтереси, які не збігаються з інтересами інших людей. Отже, це «тимчасова спільнота» людей, об'єднання яких є випадковим, стихійним, короточасним [3].

Суспільна (масова) свідомість має багато різних форм, таких як: правова, етична, політична та багато інших. Масова або суспільна свідомість поділяється на декілька рівнів: індивідуальна, групові (малі групи з небагатьох людей) та суспільні (великі групи з утворенням багатьох людей). При цьому кожний наступний рівень свідомості є новим утворенням стосовно попереднього.

Як правило психологію масової поведінки найчастіше можна зустріти на користь політичним діям, масовим заходам, де потрібно щоб людина слухала не себе та свої індивідуальні вподобання, а вірити словам та закликам лідерів таких мас.

Масова свідомість – особливий вид суспільної свідомості, що відображає знання, уявлення, норми, цінності та зразки поведінки, притаманні значним неструктурованим множинам людей [2].

Основні два типу масової свідомості визначав Д. Г. Ольшанський: перший – первинний або емоційно-діючий рівень свідомості; другий – вторинний або раціональний рівень свідомості.

Людина, яка є частиною натовпу, практично втрачає індивідуальність, думає та діє під впливом своєрідної колективної психології, інстинктів, втрачаючи індивідуальну відповідальність. Це відбувається, очевидно, тому, що маса має певне, часто штучне віддзеркалення сили, агресивності, здатності щось радикально змінити. Тому людина в натовпі часто проявляє далеко не найкращі свої риси, демонструє поведінку, яка в інших обставинах, ситуації їй абсолютно невласлива.

«Натовпом, – пише А. Кравченко, – керують пристрасті скоріше погані, ніж хороші. Можна висловитися інакше: натовп – простір почуттів, пристрастей, емоцій, самотність – простір розуму і зібраності» [1].

Маса, натовп небезпечні тим, що людина в них втрачає власні риси і якості, почуття відповідальності. Тут діє психологія непереборної сили, здатної на те, на що окрема особа ніколи не наважиться. За визначенням Е. Канетті, З. Фрейда, у масі, натовпі навіть інтелегентна людина стає варваром. Розглядаючи масу, натовп як деструктивну, руйнівну силу, Г. Лебон вважав, що натовп поділяється на два типи: гетерогенний (різнорідний) – невиразний, вуличний (зібрання людей у суді, театрі, парламенті) та гомогенний (однорідний) – секти, класи, касти. На думку Г. Лебона, велику владу над натовпом мають божевільні, галюцинати, епілептики, яких він часто обирає своїми вождями. Однак таких вождів натовп швидко позбувається, міняє. Саме яскраво виражена бездарність, а не розумна та освічена людина є ідеалом натовпу. Освіченість, талант лідерів натовпу скоріше заважає, ніж допомагає.

Отже, можна зробити висновок, що поведінка натовпу та масова свідомість є дуже впливовим фактором на індивідуальну поведінку людини та її особливих рис характеру, маса людей та натовп заважає людині особисто замислюватися над тим чи іншим питанням, аналізувати ситуацію самостійно та приймати індивідуальні рішення. Щоб уникнути ситуацій у яких розум піддається масовій свідомості, потрібно зміни особисту психологію, розвивати внутрішній стержень та характер, щоб висловлювати своє «я» незважаючи на думку інших.

Література

1. Головатий М. Ф. Політична психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: МАУП, 2006. 400 с.
2. Стегній О. Г. Масова свідомість. Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=61913 (дата звернення 14.10.2018).
3. Головатий М. Ф. Психологія масової свідомості та громадської думки. *Політична психологія: навч. посіб.* / М. Ф. Головатий. Київ: МАУП, 2001. С. 33–40.

Tkachenko A. V., Instructor of the Department of Social and Humanitarian Sciences, Educational and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), ya.nastasiya91@yandex.ua

Crowd Psychology: The Influence of Mass Consciousness on Individual Personality Behavior

The article deals with the behavior of the crowd and the expression of mass consciousness, their influence on individual behavior and actions of man, mass consciousness as the formation of human thought.

Key words: *crowd, mass consciousness, socium, individual behavior.*